

Səh. 2
İt –
Azər Musaoğlu

Səh. 3
Texnologiyanın və sosial medianın
inkışafı: müsbət və mənfi təsirləri –
Səlahəddin Piriye

Səh. 5
Mənim doğma məktəbim –
Xidisquri məktəbi –
Leyla Yusifova

Səh. 6
Kəlağayı sevdası: naxışdan butaya –
Esmira Ələkbərli

Səh. 3
And içdiyimiz dəyərlər –
Afiq Muxtarov

Səh. 4
**DƏRSLİK MÜƏLLİFİ: “QEYRİ-GÜRCÜLƏR GÜRCÜ DİLİNİ XARİCİ
DİL VƏ İKİNCİ DİLİN TƏDRİSİ METODUNDAN İSTİFADƏ EDƏRƏK
ÖYRƏNİRLƏR”**

Səh. 7
Ağa Məhəmməd şah Qacarın
Tiflis şəhərinə hücumu –
Aleksandre Orbeliani

İCTİMAİ QƏZET ❀ yeniyoqazeti@gmail.com ❀ “*ახალი გზა*” საზოგადოებრივი გაზეთი ❀ **HAQQIN SÖZÜ – SÖZÜN HAQQI**

30 NOYABR
2024-CÜ İL
№ 20 (215)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

GÜRCÜSTAN HAKİMİYYƏTİ AVROPA İTTİFAQINA ÜZVLÜKLƏ BAĞLI DANIŞIQLARI DAYANDIRIR

Gürcüstan hakimiyyəti Avropa İttifaqına (Aİ) üzvlüklə bağlı danışıqları 2028-ci ilin sonuna qədər gündəliyə gətirməyəcək. Bu barədə Baş nazir İrakli Kobaxidze “Gürcü Arzusu” partiyasının ofisində keçirdiyi brifinqdə məlumat verib.

İ.Kobaxidze qeyd edib ki, Avropa İttifaqına üzvlük müzakirələrinin başlanması Gürcüstanı təhdid etmək üçün alət kimi istifadə olunur. Bu cür

təhdidlər Gürcüstana namizədlik statusu məsələsində də edilib.

“*Avropa İttifaqına inteqrasiyanın mərhəmət kimi müzakirə olunması qətiyyətlə yolverilməzdir*”, – deyər Kobaxidze vurğulayıb.

Baş nazir Avropa Parlamentini Gürcüstanla bağlı qətnaməyə görə sət tənqid edib.

PARLAMENT HÖKUMƏTİN YENİ TƏRKİBİNİ TƏSDİQLƏYİB

Gürcüstan parlamenti hökumətin yeni tərkibini və qarşıdakı 4 illik fəaliyyət planını təsdiqləyib. Yenidən parlamentin sədri seçilən Şalva Papuaşvili noyabrın 28-də hökumətin yeni tərkibini elan edib.

Parlament Baş nazir vəzifəsinə İrakli Kobaxidzeni təsdiqləyib. Mərkəz Boçorişvili xarici işlər, Anri Oxanişvili ədliyyə, David Sonqulaşvili ətraf mühit və kənd təsərrüfatı, Levan Davitaşvili iqtisadiyyat və davamlı inkişaf, Tinatin Ruxadze mədəniyyət və idman, İrakli Çikovani müdafiə, Laşa Xutsişvili maliyyə, İrakli Karseladze infrastruktur və regional inkişaf, Vaxtanq Qomelauri daxili işlər, Aleksandr Tsuladze təhsil, elm və gənclər, Mixail Sarceladze işğal olunmuş ərazilərin, məcburi köçkünlərin müəssisələri, səhiyyə və sosial müdafiə naziri vəzifələrinə, Tea Axvlediani isə barışıq və vətəndaş bərabərliyi məsələləri üzrə dövlət naziri vəzifələrinə təsdiq olunublar.

Hakim partiyanın icraçı katibi Mamuka Mdivaradze isə yenidən parlament əksəriyyətinin lideri və “Gürcü Arzusu” fraksiyasının sədri olub.

Aİ-NİN XARİCİ İŞLƏR ŞURASI DEKABRDA KEÇİRİLƏCƏK İCLASINDA GÜRCÜSTANLA VİZASIZ GEDİŞ-GƏLİŞ MƏSƏLƏSİNİ MÜZAKİRƏ EDƏCƏK

Dekabrın 16-da Avropa İttifaqının (Aİ) Xarici İşlər Şurasının iclası keçiriləcək. İyirmi yeddi üzv dövlətin nümayəndələrinin iştirak edəcəkləri toplantıda Gürcüstanla bağlı məsələ, o cümlədən Gürcüstanla vizasız gediş-gəliş rejiminin ləğvinin mümkünlüyü müzakirə olunacaq. Bu barədə jurnalistlərə Aİ-nin Gürcüstandakı səfiri Pavel Herçinski bildirib.

“*Gürcüstan məsələsi son vaxtlar bir neçə dəfə müzakirə olunub. Xarici İşlər Şurasının dekabrın 16-da keçiriləcək iclasında Gürcüstanla bağlı məsələ 27 üzv dövlət tərəfindən müzakirə ediləcək. Bütün variantlar masa üzərindədir. Onlar arasında Gürcüstanla vizasız gediş-gəliş rejiminə son qoymaq məsələsi də yer alır. Lakin bu, Avropa İttifaqının 27 üzv dövləti tərəfindən müzakirə olunaraq qərar veriləcək məsələdir*”, – deyər səfir vurğulayıb.

Qeyd edək ki, Avropa Parlamenti Gürcüstanla bağlı qətnamə qəbul edib. Qətnamə 444 lehinə, 72 əleyhinə və 82 bitərəf səsle qəbul edilib.

Avropa Parlamenti Gürcüstanda keçirilən parlament seçkilərini tənqid edərək təkrar səsvermənin keçirilməsinə çağırıb.

Bundan başqa, Avropa Parlamenti demokratiya standartlarına əməl olunmayacağı təqdirdə Avropa İttifaqını Gürcüstan vətəndaşları üçün vizasız rejimi yenidən nəzərdən keçirməyə çağırıb.

GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ YENİ QAYDALARLA SEÇİLƏCƏK

Gürcüstanın 6-cı prezidenti ilk dəfə olaraq dolayı yolla, 300 üzvdən ibarət seçki kollegiyası tərəfindən seçiləcək.

Prezident seçkiləri dekabrın 14-də saat 09:00-da Parlament Sarayında baş tutacaq.

Gürcüstan Konstitusiyasına və qanunvericiliyin tələblərinə əsasən, seçki kollegiyasında parlamentin, Abxaziya və Acarıstan Muxtar Respublikalarının Ali sovetlərinin, habelə siyasi partiyalar tərəfindən irəli sürülmüş şəhər şuralarının üzvlərinin hamısı proporsional şəkildə təmsil olunmalıdır.

Konstitusiyaya görə, namizəd birinci turda seçilmək üçün kollegiya üzvlərinin ən azı üçdə ikisinin səsini toplamalıdır. Prezidentliyə namizəd 2/3 səs toplaya bilməsə, ikinci tur keçiriləcək.

Prezidentin andiçmə mərasimi dekabrın 29-da, seçki günündən sonra üçüncü bazar günü keçiriləcək.

Dövlət başçısı bu vəzifəni 5 il müddətinə icra edəcək.

Qeyd edək ki, “Gürcü Arzusu” partiyası Gürcüstanın 6-cı prezidenti vəzifəsinə Mixail Kavelaşvilinin namizədliyini irəli sürüb.

IT

Azər MUSAOĞLU

azermusaoghlu@gmail.com

Deyir, itlə dostluq elə, amma çomağı əldən qoyma. İndi itlə dostluq eləməsən də əli çomaqlı gəzməlisən ki, daş atanda elə itə dəyən bu şəhərin küçələrində, döngələrində, xəstəxanalarının qarşısında, apteklərinin girəcəyində, mağazalarının qapısının ağzında, məktəblərinin, uşaq bağçalarının həyətinə, binalarının girişində, parklarında, zibil urnalalarının həndəvərində yatan, eşələnən, bitlənən, dolaşan, dalaşan sahibsiz itlər sənə hücum etməyə ürək eləməsinlər. Necə deyirlər, it də öz qapısında ağadır. Vay halına çomağını evdə unutdunsa, yerdən daş tapa bilmədirsə (“heyvansevərlərin” qulağından iraq), özü də axşama düşməsənsə, təksənsə, vaxtından əvvəl qaçıb canını qurtara bilmədirsə – hoyuna yetən olmayacaq; özlərini küçələrin, döngələrin, xəstəxanaların, apteklərin, mağazaların, məktəblərin, uşaq bağçalarının, binaların, parkların, zibil urnalalarının sahibi hesab edən itlər sənə xəstəxanalar edəcəklər, nə gücünə baxacaqlar, nə cəsarətinə. Axı iki it bir aslana dov gələr. Sən də ağzına it başı alıb bu it xılı, köpək sürüsünə yiyə durub küçələrdən yığışdırmayanları yeddi arxa dönənini söyüb-batıracaqşan, yenə də hamıdan çox “heyvansevərlərin” xətrinə dəyəcək, başına it oyunu açacaqlar, it də gedəcək, ip də...

İndi ağız büzüb deyəcəklər ki, it yiyəsini tanımadığı bir vaxtda heç hənənin yeridirmə, o-bu kosmosa it göndərir, it robotu istehsal edir, it klonlaşdırır, nə bilim daha nə... Qanın it qanına dönüb belələrinə itin abırını verəcəksən ki, ay itin diş, motalın dərisi, biz sahibsiz itlərin əlindən evdən mağazaya gedib çörək alıb geri qayıda bilmirik, xəstəxananın qarşısında itlərin hücumuna məruz qalıq, uşaqlarımızı bağçaya, məktəbə ötürə bilmirik, parklarda gəzə bilmirik, zibilimizi zibil qablarına ata bilmirik... Bizim itlərimizi nəinki kosmosa, heç qoyun otarmağa da göndərə bilməzsən. Bu qədər it azdırmı ki, hələ bir it robotu da düzəldək, it klonlaşdırıq? Sənin bu danışdıqların itotu, bağayarpağıdır. Bir də ki, it kosmosa da uçsa, filmə də çəkilsə, yenə də itə sahibinə görə hörmət edirlər.

İlin əvvəlində itlərlə bağlı qəbul edilmiş qanundan yəqin ki, hamının olmasa da, it-pişik saxlayanların bir qisminin xəbəri var. Xəbəri olmayanlar üçün qeyd edim ki, qanuna görə, uşaq bağçalarının, məktəblərin, idman meydanlarının, metroların, marketlərin, tibb məntəqələrinin, avtovağzalların və qəbiristanlıqların ərazisinə it və pişiklə gedənlər 50 lari cərimə olunmalı idilər. Həmçinin itləri xaltasız və ağızlıqsız bulvarlarda, parklarda və meydanlarda gəzdirən it otaranlar 150 lari, qanunu ikinci dəfə pozduğuna görə isə 300 lari cərimələnəməli idilər. İdilər ona görə ki, mən kiminsə iti ağızlıqsız gəzdirdiyinə görə cərimələndiyini nə gördüm, nə eşitdim. Görünür bütün bu səs-küy it başı bəzəməmiş, görünür bu qanunu da it yerinə qoyan olmadı, görünür bu da it adına üyüdü özünü yeməmiş.

Sədaqət rəmzinə çevrilmiş itin ayağını basarsan, səni qapar. İt quduranda yiyəsini də qapar. Mənim nə it-pişiklə düşmənçiliyim var, nə də it-pişik saxlayanlar üçün iti açıb, daşı bağlamaq niyyətim. Demək istədiyim budur ki, sahibsiz itlərin sayı günü-gündən artır və insanlar, xüsusən də uşaqlar üçün təhlükəyə çevrilir. Küçə itlərinin əlindən küçədə rahat gəzmək olmur. Hansı orqana şikayət edirsən məsuliyyəti öz üzərindən atır. İt itin ayağını basmaz axı. Sahibli itləri başa düşdük, kağızda da olsa, onlar üçün bir çəki-düzən var. Bəs yuxarıda adı çəkilən ərazilərdə xaltasız, ağızlıqsız öz kefinə gəzib-dolaşan sahibsiz itlərin cəriməsini kim ödəyəcək? Kiminsə uşağını it parçalayanda məsuliyyəti hansı hökumət və ya qeyri-hökumət təşkilatı öz üzərinə götürəcək? İtin hüququ insanın hüququndan çox qorunan bu heyvanxanada atlar ölüb, itlərin bayramıdır...

Bir ara küçə itlərini peyvəndləyib, qulaqlarını birkalayıb elə buraxırdılar küçələrə. İtlər insanlara, insanlar da itlərə hörmətlə yanaşmağa başlamışdı. Sonra itlərlə insanların hüququ az qala bərabərləşdi, bircə o qaldı ki, itlərə də səsvərmə hüququ verilsin. İtlə dostluq eləyənlərin əlinə çomaq almaq qadağan olundu, 2 ildən 3 ilədək ev dustaqlığı və ya 2 ildən 4 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası tətbiq edildi. Lap yaxşı! İt aparın olsun. İstəməyən lap it kökünə düşsün. İti öldürənə sürütdürmək elin adətidir onsuz da. Yaxşı, məscidin qapısı açıqdır, bəs itin abırına nə gəlib?..

TEKNOLOGİYANIN VƏ SOSIAL MEDİANIN İNKİŞAFI: MÜSBƏT VƏ MƏNFİ TƏSİRLƏRİ

Müasir dövrümüzdə texnologiya və sosial media həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Hər yaş üçün bu inkişafın müsbət tərəfləri çoxdur: informasiya əlçatanlığı artıb, insanlar dünyanın istənilən nöqtəsindən ünsiyyət qura bilir və təhsil imkanları genişləyib. Sosial media platformaları vasitəsilə məlumat əldə etmək, iş imkanları yaratmaq və kreativ ideyalar paylaşmaq hər zamankından daha asan olub. İnsanlar onlayn dərslər və ya kurslar təşkil edərək sosial media və texnologiyanın açdığı imkanlardan yararlanaraq yeni biliklər əldə edirlər.

Lakin bu inkişafın kölgəsində ciddi problemlərin də yaranması sırr deyil. Təəssüflər olsun ki, insanların əksəriyyəti texnologiyayı məhsuldar istifadə etmək əvəzinə, vaxtlarını səmərəsiz şəkildə əyləncəyə və diqqət dağıdıcı çağırışlara sərf edirlər. Xüsusilə bu son 20 il ərzində sosial mediada keçirdiyimiz vaxt artdıqca, real həyatda sosial münasibətlərimiz zəifləyir. Əsasən uşaqlar və gənclər arasında bu tendensiya daha təhlükəli nəticələrə səbəb olur.

Xüsusilə də həyatının ən məhsuldar zamanında olan məktəblilər və ali təhsil alan tələbələr bu yeni rəqəmsal dünyada vaxt itirərək özlərini gündəlik fəaliyyətlərdən uzaqlaşdırır və məhsuldarlığının azalmasına səbəb olurlar. Gənclər dərslər və ya faydalı məşğuliyyətlər əvəzinə saatlarla virtual dünyada qalırlar. Nəticədə real həyatda qarşılaşdıqları problemlərin öhdəsindən gəlmək bacarıqları azalır, sosial izolyasiya dərinləşir.

Sosial media platformalarında etik normaların zəif olması və məzmunların, demək olar ki, nəzarətsiz paylaşılması da uşaqlar və gənclər üçün ciddi təhlükələr yaradır. Kiberzorakılıq, yalan məlumatlar və neqativ məzmun paylaşmaları psixoloji travmalara yol açır. Xüsusilə sosial media vasitəsilə yayılan bəzi oyunlar və çağırışlar azyaşlı uşaqları təhlükəli davranışlara təşviq edir.

Validənlər adətən öz azyaşlı övladlarının “sakitcə” oynaması üçün saatlarla nəzarətsiz şəkildə onların rəqəmsal dünyada vaxt keçirmələrinə şərait yaradırlar. Bu da illər keçdikcə uşaqlar və onların ailələri arasında yaxınlıq əlaqələrini pozur, uşaqların düşüncələrinin valideynlərininkindən fərqlənməsinə, ailə bağlarında qırılmalara səbəb olur. Hətta “Mavi balina” kimi oyunlar bu təhlükələrin ən qorxunc nümunələrindən biridir. Bu oyun uşaqları və yeniyetmələri mərhələ-mərhələ manipulyasiya edərək sonda intihara sürükləyir. Təhlükənin böyüklüyü ondadır ki, sosial mediada bu cür çağırışlar gizli şəkildə yayılır və valideynlərin nəzarətindən kənar qalır. Bu, texnologiyanın nəzarətsiz istifadəsinin nə qədər təhlükəli ola biləcəyini göstərir.

Yalnız sosial mediada deyil, televiziyalarda da yayımlanan filmlər, seriallar və digər məzmunlar insan psixologiyasına öz mənfi təsirini göstərir. Sosial media ilə daima rəqabətdə olan telekanallar itirdikləri baxıcı kütlələrini geri qazanmaq üçün reallığı təhrif olunmuş məzmunlarla insanlarda qeyri-real gözləntilər yaradır və xüsusilə gənclərdə özlərinə qarşı inamsızlıq, depressiya kimi problemlərə yol açır. Həddindən artıq idealizə olunmuş həyat tərzi və süni münasibətlər gənclərin real həyatdan uzaqlaşmasına səbəb olur.

Sosial mediada etik qaydaların pozulması insanların mənəvi və psixoloji sağlamlığına zərər vurur. Təhdidlər, əsassız ittihamlar və anonim kiber hücumlar fərdlərin psixoloji vəziyyətini pisləşdirir. İnsanlar daim izlənildiklərini hiss edərək özlərini narahat və güvənsiz hiss edirlər.

Nəticə olaraq deyə bilərik ki, texnologiyanın və sosial medianın müsbət tərəfləri nə qədər çox olsa da, bu inkişafın gətirdiyi riskləri də nəzərə almalıyıq. Xüsusilə uşaqların və gənclərin təhlükələrdən qorunması üçün valideynlərin nəzarəti və maarifləndirmə vacibdir.

Texnologiyadan düzgün istifadə etməyi öyrənərək onu həyatımızda faydalı alətə çevirə bilərik. Əks halda, bu yeniliklər həyatımızda daha böyük problemlərə yol açar.

Səlahəddin PİRİYEV

İqtisadçı

PAYIZIN SON MİSRALARI

Payız... Təbii ki, hər sonun özündən sonra bir başlanğıc gətirdiyini bilir, amma payızın son günləri xüsusi bir hüzn və nostalji ilə bürünür. Yarpaqların solğun qızılı və narıncı rəngə boyandığı, küləyin bu rəngli xəyalları yerlə göy arasında rəqs etdirdiyi bu mövsüm insanın ruhunda həm ayrılıq, həm də dərin düşüncələr yaradır.

Son misralar... Təbiət sanki özü də bir şeir yazır, payız da son nəfəsi ilə bu şeiri tamamlayır. Bu misralar sakitdir, lakin çox şey deyir. Saralmış ağacların budaqlarında qalan son yarpaq kimi payız da son nəfəsini verir, ancaq yaz gələcəyini vəd edən toxumlarını torpağa əmanət edir.

Payızın bu son günləri insan ömrünün son baharına bənzəyir. Bəlkə də həyatın ən dərin anlamını bu günlərdə tapırıq. Çünki payız insanlara öyrədir ki, hər şeyin bir sonu var və o son gözəl, yaddaqalan bir notla bitməlidir. Təbiət öz xəyalında yazdığı bu misraları insanlara oxuyur. Əgər qulaq asmağı bacarsaq, biz də bu son misralardan ilham ala bilərik. Bu misralar bizə sakitliyi, təvazökarlığı və hər anın dəyərini xatırladır. Payızın son misraları həyatdan götürülən dərslərin səsiz bir xatırlatmasıdır.

Hər il payız gəldikdə düşən yarpaqlar hər zaman mənə O.Henrinin “Sonuncu yarpaq” hekayəsini xatırladır. Payızın ən sonuncu nəğməsinə pıçıldayan bu yarpaq həm həyatın keçiciliyini, həm də onun davamlılığını bizə xatırladır. Sonuncu yarpaq düşəndə səs çıxarmır. Amma o düşən an təbiət yeni bir hekayənin başladığını fısıldayır. Həyat bir dövrün içində davam edir və hər son yeni bir başlanğıcın xəbərçisidir. Bu yarpaq isə səsizliyi ilə danışan o hekayənin ən gözəl misrasıdır.

“Sonuncu yarpaq” hekayəsi ümidin insan həyatında nə qədər böyük rol oynadığını vurğulayır. Consi xəstəliklə mübarizə apararkən həyat eşqini itirir və ağacdən düşən hər yarpağı öz ömrünün sonu ilə əlaqələndirir. Lakin ağacdə qalan sonuncu yarpağın möhkəmliyini gördükcə onun ruhunda ümid cücərir. Bu ümid Consi üçün təkə yaşamaq istəyi deyil, həm də daxili gücün yenidən doğulmasıdır. Ümid insanı ən çətin anlarda belə həyatda tutan görünməz bir qüvvədir. Yarpağın düşməməsi, əslində, Consi üçün təbiətin və həyatın möcüzəsini simvolizə edir. Bu, göstərir ki, insan ən ümitsiz anlarda belə yenidən güc toplaya və həyata bağlana bilər.

“Sonuncu yarpaq” hekayəsində sənət insan həyatının xilasını üçün mühüm bir vasitə kimi təqdim olunur. Qoca rəssam Bermanın çəkdiyi yarpaq sadəcə bir rəsm deyil, o, həyat eşqi və ümidin simvoluna çevrilir. Berman öz sənəti ilə Consiyə yaşamaq üçün güc verir, onun həyatla əlaqəsini bərpa edir. Sənət burada yalnız estetik gözəllik deyil, həm də insan ruhuna təsir edən, ona dayaq olan bir qüvvədir. Rəssamın çəkdiyi yarpaq Consi üçün yeni başlanğıcın simvoludur və bu, sənətin insanın daxili dünyasını necə dəyişdirə biləcəyini göstərir. Bu hekayə sənətin dərin təsir gücünü vurğulayır: bəzən bir rəsm, bir şeir və ya bir mahnı belə insan həyatında dönüş nöqtəsi ola bilər. Sənət insanlara çətinliklər qarşısında güc verir, onlara yaşamaq üçün səbəb göstərir və hətta ölüm qorxusunu belə aradan qaldıra bilər. Beləliklə, “Sonuncu yarpaq” sənətin həyatdakı xilasedici rolunu dərin şəkildə təsvir edir.

Hekayə bizə öyrədir ki, ümid yalnız bir duyğu deyil, bəzən həyatımızı dəyişdirən və bizi irəli aparən ən vacib enerjidir. Kiçik bir ümid işarəsi belə insanın həyatını yenidən işıqlandırır və ona mübarizə gücü verə bilər. Həyat çətin ola bilər, amma kiçik bir ümid belə insana yaşamaq gücü verir.

Həyatdakı “sonuncu yarpaqlarınızı” tapın və onları sıx tutun. Həyat çətinliklər və sınaqlarla doludur. “Sonuncu yarpaq” hekayəsində gənc rəssam Consi bu çətinliklərlə üz-üzədir. Xəstəlik və ölüm qorxusu onun həyat eşqini zəiflədir, lakin məhz bu anda qoca rəssamın qurbanlığı və sənəti onun həyatı üçün dönüş nöqtəsinə çevrilir. Consi üçün ağacdə qalan sonuncu yarpaq ümitsizliyin simvoluna çevrilsə də, yarpağın düşməməsi onun qəlbində yaşamaq istəyi oyadır. Bu, insan iradəsinin və daxili gücün əhəmiyyətini göstərir. İnsan çətinliklər qarşısında ruhdan düşmək yerinə ən kiçik bir işarədən belə güc ala bilər.

Həyatda qalmaq yalnız fiziki deyil, həm də mənəvi mübarizədir. Consi kimi biz də çətin dövrlərdə ətrafımızda olan ümid işarələrini görməli və onlardan güc almalyıq. Bəzən kiçik bir dəstək – bir insanın diqqəti və ya bir yaradıcı əməyi – insanın həyatını xilas edə bilər.

Ayten FƏTULLAYEVA

Tbilisi Dövlət Universitetinin daqiqə və təbiət elmləri fakültəsinin 2-ci kurs tələbəsi

AND İÇDİYİMİZ DƏYƏRLƏR

(Tarixi-etnoqrafik qeydlər. I yazı)

Hər kəsin, – adam adama demirmi ki, dilimin andı var, – hər evin, hər ailənin, hətta bütöv bir nəslin andı çevirdiyi bir ad olurdu. Ailənin, nəslin hər bir üzvü bu adı əziz tutur, az qala müqəddəs sayırdı. Biz bu məsələyə ya yazının sonunda, ya da növbəti bir yazıda münasibətimizi bildirəcəyik. Vəd vermişik, gərəkdir ki, əməl edək. Kişi sözü yəni.

And universal anlayışdır. Bir qəbilənin və ya tayfanın el-liklə müraciət etdiyi andlar var idi ki, həmin andlar yalnız həmin nəslə, soya məxsus olurdu. Bu məntiqlə bütöv bir xalqın müraciət etdiyi andların olması da mümkün sayılmalıdır. Bir dinə məxsus olan müxtəlif etnosların da ümumi bir and yerinin olması mümkün idi. Ayrı-ayrı xalqların nümayəndələrinin eyni bir varlığa sitayiş etməsi sıradan hadisə kimi görünürdü.

And insanın haqlı olduğunu sübut etmək istəyindən doğmuşdur. And içməklə insan şəxsin və ya toplumun ona yönəlmiş şübhələrini özündən uzaqlaşdırmaq istəmişdir. And ətrafdakıları inandırma vasitəsi kimi düşünülmüşdür. And əski çağlarda ictimai münasibətlərin tənzimlənməsi vasitəsi olmaqla cəmiyyətin idarə olunmasında müstəsna rol oynamışdır.

İlk andların hələ qəbilə dövründə yarandığını ehtimal etmək olar. Qəbilədaxili münasibətləri qaydaya salmaq üçün düşünülmüş vasitə olmasını da söyləmək mümkündür. And əski insanların inanc sistemində mühüm bir həlqə təşkil edərək, həmin sistemin bütövləşməsində, tamlanmasında mühüm əhəmiyyət daşımışdır.

And içməyin xüsusi bir mərasimlə icra olunmasını da qeyd etməliyik. And içmək üçün xüsusi – təmiz, arı, pak bir məkanın, məsələn, uca bir təpənin, pak bir tapınağın olması da vacib idi. Qədim türk xalqlarında dövlətlərarası müqavilələrin at belində tərəflərin and içərək tamamlanmasını da vurğulamadan keçməyək. Atın əski türk xalqlarında arılığın, paklığın rəmzlərindən biri kimi çıxış etməsi təbii bir hadisədir.

And içmə ritualında qəbilə üzvlərinin hamısının iştirak etməsini də gözləmək olardı və ya and içmə xüsusi seçilmiş adamların nəzarəti altında da düzənlənə bilərdi.

Andın xüsusi bir mərasim vasitəsi ilə icra olunduğunu artıq bilirik. Mərasimdə and içənin “and içib, südünü göyə sağması” kimi bir ayinin icrasını biz xalqın yaddaşında daşlaşmış inam vasitəsilə bərpa edərək, bu barədə gümanlarımızı dilə gətirə bilərik. Əski türk xalqlarında ana südü müqəddəs sayılmış, ona arılığın, duruluğun, paklığın bəlgəsi kimi baxılmış, Kitabı-Dədə Qorqud boylarında ana südü məlhəm kimi baxılmışdır. Əski inanclarımızda süd gölünün varlığını südə bu cür münasibətin mövcud olması ilə əlaqələndirmək mümkündür.

And predmetlərini canlı və cansız olaraq qruplaşdırıla bilər. İnsanlar qutlu, müqəddəs saydıqları dağlara, çaylara, yaqın ki, zamanında sitayiş etdikləri ağacları and mənbəyi kimi baxmışlar. Monoteist dinlərə qədər hər qəbilənin öz toteminə – müxtəlif heyvanlara və quşlara and içdiklərini güman etmək olar. Gümanlarımızı əski qəbilə-tayfa əhlinin fəvqəltəbii varlıqlara and içməsiylə daha da gücləndirə bilərik.

Həyatın sonrakı inkişaf mərhələlərində and predmetlərinin dəyişikliyə, müəyyən transformasiyaya uğradığını da əminliklə söyləmək mümkündür. Qəbilələrin birləşməsi, tayfaların yaranması, insanların dini inanclarında da əks olunmalı idi. Dünənə qədər and yeri olan bir nəsnənin unudulması və ya yenisinin meydana çıxması öz dövrü üçün yenilik, irəliyə doğru atılmış addım kimi qavranılmalıdır.

Monoteizmin qələbəsi ilə and predmetlərinin dəyişməsi mütləq şəkildə alır. Politeizmin, dualizmin and içmə predmetlərini, ənənələrini yeni dini məxfumların əvəz etməsi də təbiidir. Bugün də xalqın dil yaddaşında qorunub saxlanan elə andlar var ki, türk xalqlarının islamaqədərki inanclarının qalıqları kimi yaşamaqdadır. Günəşə, oda, ocağa tapınmanın izlərini yaşadan müxtəlif deyimlər, andlar bu qəbildəndir. Məsələn, “od haqqı”, “ocaq haqqı”, “bu işığa kor qalım”, “gün haqqı” kimi andlar dediklərimizi təsdiqləmək baxımından bizim üçün güclü tutağacdır.

Çörəyə and içilməsini bəlkə də hamımız müşahidə etmişik. And içən and içərkən çörəkdən bir az qırıraq özünü təmizə çıxarmağa, sucsuz olmasını sübut etməyə çalışır, and içərkən qırdığı çörək tikəsini isə kənara atırdı. Niyəsini deyim. Çörək, öz türkcəmizdə əppək Qurana bərabər tutulmuş, hətta onu “Qırmızı Quran” belə adlandırmışlar. Görünür and içən çörəyə, əppəyə bu cür münasibət göstərməklə yalandan and içərsə, özünün çörəyə möhtac qalmasını, çörək tapmamasını dilə gətirmək istəmişdir. Axı əski inanclarımızda yerə düşmüş çörəyin yerdən qaldırılması, üç dəfə öpülərək, göz üstünə qoyulması və yerdən götürülmüş çörəyin təmiz, yüksək bir yerə qoyulması adəti olmuşdur. Bu gün də, bu və ya digər dərəcədə buna əməl edənlər var.

And içmə bir nəfərin iştirakı ilə də icra oluna bilərdi, şübhəlinin ailə üzvləri ilə birlikdə, kollektiv şəkildə and içməsinə də təsadüf oluna bilərdi. Belə ki, oğul-uşağını qucağına alaraq, ətrafına yığaraq müqəddəs nəsnəyə and içmək ənənəsi yaxın keçmişə qədər mövcud olmuşdur. Fikrimizə, “oğlumun canı haqqı”, “balalarımın canına and olsun”, “qardaşlarımın ölümünə” və bu kimi deyimlər, andlar kollektiv and içmənin izlərini daşımaqdadır.

Yüzliliklər, minilliklər arxada qaldıqca andların məzmunu dəyişmiş, andların sırasına yeni predmetlər daxil edilmiş, zamanla ayaqlaşmayan andlar istifadədən çıxaraq, unudulmuşdur.

Gümanımıza görə, ilkin dövrlərdə andlar sabit, toplumun norma kimi qəbul etdiyi mətnlərə malik olmuş, sonrakı dövrlərdə sosial-iqtisadi, dini-mənəvi münasibətlərin yenilənməsi ilə bu mətnlər unudulmuş və ya unudurulmuş, onların kiçik parçaları xalqın yaddaşında qalaraq, müasir dövrümüzdə qədər gəlib çıxmışdır. Fikrimizi konkretləşdirsək, andlar bəzən mənacə genişlənərək ümümişləklilik qazanmış, bəzən də mənacə dərəcəsi, istifadədən çıxmışdır.

Yazımızın davamı olacaq. Sözümlər sözdür.

Afiq MUXTAROĞLU

DƏRSLİK MÜƏLLİFİ: "QEYRI-GÜRCÜLƏR GÜRCÜ DİLİNİ XARİCİ DİL VƏ İKİNCİ DİLİN TƏDRİSİ METODUNDAN İSTİFADƏ EDƏRƏK ÖYRƏNİRLƏR"

“Maraqlıdır, bu dilənçi qonorarları ilə necə normal və rəqabətə davamlı dərsləklər yazılmalı, hansı insanlar öz biliyini, təhsilini, istedadını, zəhmətini, vaxtını, enerjisini qəpik-quruşlara satmalıdır və niyə...” – Sadaxlı 2 sayılı ictimai məktəbin müəllimi Natia Mania dərsləklərin hazırlanması üçün verilən qonorarların azlığından danışır. Dərslək müəllifi sosial şəbəkədə bu haqda məktub yayımlayıb və qeyd edib ki, onda Təhsil Nazirliyini söymək əhvali-ruhiyyəsi yaranıb, çünki builki qonorar müəllimin bir ayının əməkhaqqından azdır. “Bu bizi alçaltdırmaq və təhqir etməkdir!” – deyər Natia Mania müsahibəsində bildirib. O, müəlliflərin hansı şərtlər altında dərsləklər üzərində işləməli olduqları, keyfiyyətli kitablar əldə etmək üçün nələrə diqqət yetirməyin lazım olduğu barədə də danışır.

Natia Mania: Qeyri-gürcüdülli məktəblər üçün 5, 6, 7 və 8-ci siniflərin gürcü dili dərsləklərinin həmmüəllifiyəm. Kitablar 2020-ci və 2021-ci illərdə qırılınıb. Hər dərslək 3 hissədən ibarətdir: müəllimin kitabı, şagirdin kitabı və şagirdin dəftəri. Müəllimin kitabı müəllimlər üçün metodik məsləhətdir, dərslək planları, fəaliyyətlərin siyahısını əhatə edir. Şagirdin kitabı və dəftərində mətnlər, tapşırıqlar, suallar, qrammatik sxemlər var... Şagirdin dəftəri kitabdan əsasən onunla fərqlənir ki, dəftərdə işləmək mümkündür – yazmaq, çəkmək və s. Ancaq şagirdin dəftərinin yaradılması da kitab yaratmaq qədər zəhmət tələb edir. Mən 4-cü sinif üçün nəzərdə tutulmuş 12 kitab həmmüəllifiyəm və mənim builki qonorarım cəmi 1582 lərdir.

– Sosial şəbəkədə yazmışınız ki, köçürülən qonorar sizi Təhsil Nazirliyini söyməyə vadar edib. Bu məbləğin necə hesablandığını və müqaviləyə əsasən hansı məbləği gözlədiyinizi bildirdinizmi?

– Bu məbləğin necə hesablandığını dəqiq bilmirəm, çünki hansı kitabın hansı tirajla çap olunduğunu bilmirəm. İlk ildə qonorar xeyli yüksək idi, çünki o zaman kitablar və dəftərlər birlikdə çap olunurdu. Bu il, hesabıma görə, şagirdin dəftəri daha çox çap olunub, çünki hər il kitab çap olunmur, kitablar məktəbdə saxlanılır və şagirdlərə istifadə olunmuş kitablar paylanır. Düşünürəm ki, bu, 5-10 min şagird üçün çap olunan dəftərlərin və daha az kitabların pulu olmalıdır. Əsas nədir bilirsinizmi? – Hər şagird dəftəri üçün nəşriyyata və müəlliflərə 30 tetri ödəyirlər. Təsəvvür edin, adi dəftər artıq bazarda belə aşağı qiymətə satılır və 141 səhifəlik, mətn, çarşmalar, illüstrasiyalı şagird dəftərinə görə

bizə 30 tetri ödəyirlər! Müəlliflər bu təlimatlara inanılmaz əmək qoydular, xüsusən də, qısa müddətə hazırlamalı oluruq. Qrifləmə Komissiyasının qiymətləndirməsindən sonra redaktə işi də qısa müddətdə həyata keçirilir. Yadımdadır, bu kitablardan birini yayda redaktə edirdim, 2-3 həftəyə bitirməli idim. Səhərə kimi yatmırdım, nazirliyin qeydlərini öyrənirdim, eyni fəslə yəqin ki, 50 dəfə oxudum. İki azyaşlı övladım kənddə idi, onlara heç fikir verə bilmirdim. Bəzən qonşudan xahiş edirdim ki, uşaqlarıma yemək hazırlasın. Axırda bu dərsliyə qrif verdilər. Mən o qədər zəhmət çəkdim, depressiyaya düşdüm və müalicəyə ehtiyacım oldu. Bu il bu zəhmətə görə mənə 1582 ləri verdilər. Bu məbləğ və ümumiyyətlə, bir şagird dəftəri üçün 30 tetri vermək alçaltdırmaq və təhqirdir!

– Aldığınız acı təcrübəyə görə gələcəkdə dərsləklər üzərində işləyəcəksinizmi?

– Çətin məsələdir. Düzünü desəm, ilk vaxtlar həmkarlarla dərsləklər üzərində işləmək barədə danışanda, təkliflər gələndə həmişə dəlilik deyirdim. Buna səbəb qrifləmənin elan edilməsi və 6 aydan az müddətdə iki, üç, dörd sinif dərsləkləri yazmaq idi. Bu sadəcə mümkün deyil. O vaxt heç bir nəşriyyatla əməkdaşlıq etmək təcrübəm belə yox idi və 6 aya dərslək yaratmağa necə qərar verə biləcəyimi təsəvvür edə bilməzdim. Ona görə də həmişə imtina etmişəm. Sonra elə oldu ki, “Bakur Sulakauri” nəşriyyatının təşəbbüsü ilə 7 nəfərdən ibarət qrup yaradıldı. Mən də onların arasında idim. Nəşriyyat bizə dəstək olurdu, çox idik və qısa müddətdə dərslək yaratmaq şansımız da çox idi. Ona görə də bu işə qoşulmağa cəsarət etdim.

Bu çağırış idi, müəyyən dərəcədə eksperiment idi. Kitablaramızın qrifləncəyini heç düşünmərdim, sonra isə qonorarımın gördüyümüz işə nə qədər uyğun olduğunu düşünəcəkdik. Bu gün belə qonorar köçdü, əhvalımı da bilirsiniz, amma möcüzədir ki, mən hələ də dərsləklər üzərində işləmək istəyirəm. Bunun səbəbi yaxşı bir şey dərc etmək istəyimdirdir. Bunlar bizim ilk cəhdlərimizdir. Qısa müddətdir ki, qeyri-gürcülər gürcü dilini xarici dil və ikinci dilin tədrisi metodundan istifadə edərək öyrənirlər. Üstəlik, demək olar ki, hazırda bu metodika hazırlanır və biz hamımız bu istiqamətdə çalışan pionerlərlik. Bu həqiqətən də böyük sınaq və zəhmətdir.

Onu da qeyd edim ki, biz daha çox Azərbaycan və ermənidilli uşaqlar üçün dərsləklər yaradıq. Onların müxtəlif dil problemləri, öyrənmə xüsusiyyətləri var və bu da kitab yazarkən nəzərə alınmalıdır. Mən çox yaxşı məhsul hazırlamaq və onun yaradıcısı olmaq istəyirəm. İstək var, amma onu nə qədər həyata keçirəcəm, bilmirəm. Çünki eyni zamanda məktəbdə işləməli, sadəcə özümü və övladlarımı dolandırmaq üçün şagirdlərim olmalıdır, uşaqlarımın normala yaxın həyatı olmalıdır və gecələri yatmamalıyam, kitab yazmalıyam, alçaltdırmaq qonorar almıyam. Builki qonorarım məktəbdə aldığım bir aylıq əməkhaqqından azdır. Məktəbdə əməkhaqqım kifayət etmir, dolanmaq üçün daha 9 iş görürəm. Bunun fonunda müəlliflik sırf entuziazm və dəlilik üzərində qurulmuş bir zəhmətə çevrilir. Entuziazmla işləyən adamdan isə keyfiyyətli məhsul yaratmağı tələb etmək olmaz.

– Keyfiyyətli məhsulu heç “çatdırmaq” üzərində işləyən adam belə yarada bilməz. Artıq qeyd etdik ki, dərsləklər ən azı 4-6 aya yazılır. Sizcə, nazirlik niyə qısa vaxt qoyur və müəllifin bir kitab yazması üçün təqribən nə qədər vaxtı var?

– Bilmirəm niyə müəlliflərə kitab üzərində işləmək üçün həmişə az vaxt verilir. Səbəb yəqin ki, anlaşılmaqlıqdır. Buna başqa nə ad verəcəyimi bilmirəm. Kiminsə bu qədər qısa bir vaxtda kitab yazmağa bilməyəcəyini və keyfiyyətə fikir verirsinizsə, müəllifin daha çox vaxtının olması lazım olduğunu dərk etmək üçün, mənəcə, xüsusi biliyə, istedadla və bacarığa ehtiyac yoxdur. Bunu nazirliyin rəsmisi və eksperti yox, məktəb şagirdi də anlayar. Bunun niyə baş verdiyi barədə heç bir fikrim yoxdur. İki ildir ki, qrif tamamilə dayandırılıb və biz ölmürük. Necə olmasa başqa bir məsələdir, amma bir şəkildə tədris prosesi davam edir. Müəllifin bir kitab yazmaq üçün niyə 2 il yoxdur? Müəllif lazım olan materialları illərlə toplayıb, sonra ancaq sistemləşdirsə bu halda 4-6 ay kifayət edə bilər, amma belə də olmayacaq, çünki axırda nazirlik nəyi necə yazmalı olduğunu mənə sifariş edir. Milli tədris planı nazirlikdə yazılıb və mənim təcrübəmlə daha az əlaqədardır. Mən əvvəlcədən deyər bilmərəm ki, nazirliyin hər hansı ekspertinin başına hansı fikirlər gələcək, bu və ya digər sinif dərsliyi üçün necə plan yazacaq, nə tələb edəcək. Milli tədris planı tez-tez dəyişir. Düşünürəm ki, müəllifin bir dərslək yaratmaq üçün ən azı 2 il vaxtı olmalıdır və kitablar pilotlaşdırılsa çox yaxşı olar. Pilot məktəblər, siniflər olmalıdır ki, orada müəllimlər hər mövzunu, dərsləyi oxuyacaq, rəy bildiriləcək, səhvlər təhlil ediləcək və onlar düzəldildikdən sonra yaxşı, keyfiyyətli kitab hazırlanacaq. Səhv etməməyə, təxminən 18-20 il əvvəl kitablar pilotlaşdırılırdı.

– Və bu proses özünü doğrultdu mu?

– Bilmirəm. Fakt budur ki, artıq belə olmur.

– Siz artıq öz kitablarınızı sınaqdan keçirmisiniz. Yaradığınız məhsuldan razısınızmı?

– Mənim tərəfimdən qiymətləndirmə çətinidir, lakin, mənəcə, yaradılmasında iştirak etdiyim dərsləklər əvvəlki dərsləklərdən yaxşıdır. Kimə maraqlıdırsa, niyə belə düşündüyümü izah edə bilərəm. Bununla belə, bizim dərsləklərimiz də mükəmməl deyil. Mən özüm də tədris zamanı qüsurları görürəm. Bu təəccüblü deyil, çünki, dediyim kimi, biz qeyri-gürcü şagirdlərə bu üsulla gürcü dilinin tədrisində pionerlərlik. Bir çox həmkarlarım razıdırlar, deyirlər: dincəldik, öyrətmək bizim üçün asanlaşdı. Bəziləri bizə məsləhət və qeydlər verir. Yaxşı dərslək təkcə müəllifdən və nəşriyyatdan yox, həm də nazirliyin sifarişindən və milli tədris planından asılıdır. Milli tədris planı isə, mənəcə, əsassız olaraq çətinidir.

– Milli tədris planında konkret olaraq nəyi bəyənmirsiniz və əsassız olaraq çətin deyəndə nəyi nəzərdə tutursunuz?

– Əsas problem odur ki, milli tədris planı bizə əlçatmaz məqsədi göstərir. Mənə çətin bir proqram verəndə, mənə əlçatmaz bir məqsəd qoyanda və mən də bir təlimatı o məqsədə uyğunlaşdırmaq məcburiyyətində qalanda, o təlimat yaxşı ola bilməz. Çətinlik dedikdə bunu nəzərdə tuturam ki, onlar plan quranda hansısa ideal vəziyyəti təsəvvür

vür edirlər. Bununla belə, biz ideallardan deyil, realıqdan başlamalıyıq – uşaq nəyi öyrənmə bilər və həyatda ona nə lazımdır. Bu, xüsusilə ibtidai səviyyə üçün doğrudur. Orta təhsil pilləsində bu barədə universitetə hazırlıq səviyyəsi kimi danışmaq olar, lakin baza səviyyəsində bütün fənlər üzrə milli tədris planı elə qurulub ki, şagirdlərin böyük əksəriyyəti öhdəsindən gələ bilmir. Buna görə də bu plan tamamilə yalandan ibarətdir və dərsləklər bu yalana uyğunlaşdırılıb. Bunu bilmək isə sadəcə olaraq kitabı başa düşər bilməyən və heç öyrənməyən müəllimin, şagirdin motivasiyasının aşağı düşməsinə gətirib çıxarır. Nəticədə heç nə bilmədən məktəbi bitirən nəsilər yetişir. Oxumaqdan, yazmaqdan başqa demək istəyirdim, ancaq heç bunu da bilmirlər. Oxuyub-yazmaq dedikdə hərfli tanıtıb yazmağı nəzərdə tutmuram. Oxumaq və yazmaq daha çətin bir şeydir və bunu bilmək o deməkdir ki, siz öz fikirlərinizi anlaşılqılı şəkildə çatdırma, istəklərinizi ifadə edə, funksional mətnlər yarada, həyatınızda istifadə edə, oxuduğunuz hər hansı mətndən uyğun mənə çıxara, təhlil edə, tərtib edə bilərsiniz. Şagirdlərin çoxu bunu bilmir. Ümid etmək istərdim ki, yeni milli plan yaradanda reallığı nəzərə alacaq, heç olmasa bir neçə məktəbdə araşdırma aparacaq və yeni sənədi onun əsasında quracaq. Bilmirəm, bu ediləcək, ya yox. Hər kəsə əməkdaşlıq edib məsləhət verməkdən məmnun olardım.

– Keyfiyyətli dərsləklər əldə etmək və bir müəllif kimi sizi kitab üzərində işləməyə həvələndirmək üçün Təhsil Nazirliyinə nə məsləhət görürdünüz?

– İlk növbədə Təhsil Nazirliyi buludlardan yerə enməlidir. Demək istəyirəm ki, milli tədris planı bir çox regionlarda 19-cu əsr səviyyəsində və infrastrukturuna malik məktəblərdə mövcud olan vəziyyətin ölkəmizin reallığına yaxınlaşdırılmasıdır. Üstəlik, bizdə 21-ci əsr səviyyəsində məktəb olsa belə, bəzi fənlər üzrə proqram o qədər mürəkkəb və şişirdilmişdir ki, şagird yəqin də onun öhdəsindən gələ bilmir. Ona görə də ilk növbədə milli tədris planının yenilənməsi yox, sıfırdan yazılması lazımdır. Məqsədimizin nə olduğu və məzmunun nəyi bilməsinin mühüm olduğu, özümüzü necə aldatmamalıyıq – bu düşünəlməlidir. Biz kağız üzərində heyvətəməz məqsədlər yazmaqla və heç vaxt onlara nail ola bilmərik. Biz real məqsədlər qoymalıyıq. Yalnız bundan sonra normal dərslək yazıla bilər. Onda indidən düşünməliyik ki, pulsuz dərsləklərin bütün şagirdlərə paylanması nə dərəcədə zəruridir, çünki hamı üçün pulsuz dərsləklər ona gətirib çıxarır ki, kitabların qiyməti, müəllifin qonorarı, nəşriyyatın gəliri və müvafiq olaraq keyfiyyət də aşağıdır. Bayaq qeyd etdiyim kimi, bir dərslək vasitəsinin yaradılması və sınaqdan keçirilməsi üçün ən azı 2 il vaxt verilməsini istərdim. Bütün bunların kompleks şəkildə həlli dərsləklərin daha keyfiyyətli olmasının əsasına çevriləcək, müəlliflərin dərsləklər üzərində işləməyə həvəsi artacaq.

Mənbə: edu.aris.ge
Gürcü dilindən tərcümə etdi:
Aynurə ƏLİYEVƏ

MƏNİM DOĞMA MƏKTƏBİM - XİDISQURI MƏKTƏBİ

Aldığımız təhsil pilləsindən asılı olaraq hər birimizin onlarla müəllimi olub. Ancaq onların arasında bizim üçün doğma olanlar, bizim üçün ürəyini qoyanlar, gözünün nurunu, qəlbinin odunu verənlər daha çox qalır yaddaşımızda, ürəyimizin bir guşəsində, xatirələrimizdə. Təhsil cəmiyyətin, vətəndaşın, təhsil alanın tələbatına və ehtiyaclarına uyğun qurulmalı, onun şəxsiyyət kimi formalaşmasını təmin etməlidir. Məhz belə halda müəllimin rolunun əvəzolunmaz və vacib olduğunu görürük. Müəllim hər birimizin həyatında çoxşaxəli və həlledici rol oynayır. O, nəinki öz fənnini tədris edir, eyni zamanda hər birimizə həyatda öz yerini tutmaqda dəstək olur. Müəllimin əsrlərdən bu yana olan əbədi vəzifəsi cəmiyyətin maarifləndirilməsi, tərəqqisi və inkişafına xidmət etmək olub.

Bolnisi bələdiyyəsinin Xidisquri (keçmiş Həsənxocalı) məktəbinin müəllimləri həmişə bu məqsədə xidmət ediblər. Onların hər birinin öz təhsil fəlsəfəsi olub. Xidisquri kəndində yerləşən məktəb uzun illərdir fəaliyyət göstərir. Böyük uğurları olan kiçik kənd məktəbidir Xidisquri məktəbi. Məktəb dəyərli ziyalımız Ramiz Məmmədəlizadənin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərir. Yaşadığı Həsənxocalı kəndinin,

eləcə də bələdiyyənin digər kəndlərində xüsusi hörməti olan mərhum Ömər Məmmədəlizadənin ailə ənənəsini davam etdirir Ramiz müəllim.

Məktəb uzun illik fəaliyyəti dövründə yüzlərlə gəncin uğuruna imza atmışdır. Pedaqoji fəaliyyətini, iş prosesini səmərəli əməkdaşlıq, bilik mübadiləsi, qarşılıqlı hörmət və peşəkarlıq istiqamətində quran kollektiv Bolnisi bələdiyyəsinin seçilən kollektivlərindəndir. Tədris prosesini yertirmələrinin intellektual inkişafına, sosial bacarıqlarının formalaşdırılmasına yönəlmiş və bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməkdədirlər. Məktəbin oturuşmuş ənənələrini davam etdirən pedaqoji kollektiv hər il keyfiyyətli nəticələr nümayiş etdirir.

Məktəbin yetirmələri təhsillərini Muxrana ümumi məktəbində tamamlayırlar. Fundamental təhsil bazası olan gənclərin böyük əksəriyyəti təhsillərini Gürcüstanın nüfuzlu universitetlərində davam etdirirlər. Məktəbin yetirməsi olan Günel Şaiq qızı Yusifova bu il orta məktəbi qızıl medalla bitirmişdir. Günel Yusifova kimi gənclərimiz çoxdur və bu bizim gələcəyə olan ümidimizi artırır. Gənclərin təhsil istiqamətində uğurları bilavasitə məktəbin adı ilə bağlıdır. Xidisquri məktəbi təlim və tədrislə yanaşı,

cəmiyyətə zəngin mənəvi dəyərləri olan, milli ruhumuzun, varlığını daşıyıcıları olan gənc nəsil yetişdirir.

Zəngin keçmişi olan məktəb artıq tarixə çevrilmiş keçmişini unutmur, əksinə, onların qoyduğu ənənələrə söykənir. Adlarını fəxr və qürur hissi ilə çəkdiyim müəllimlərimiz Əminə Bəxtiyarova, Xalid İsmayilov, Vladimir Məmmədquluzadə, Sərvina Məmmədova, Elmira Çıraqova, Zeynəb İsayeva, Zahid Yusifov, Məhbubə Yusifova, Məhərrəm İsmayilov, Solmaz Aslanova, Zinyət Yusifova, Ömər Məmmədəlizadə, Əli İsmayilov, Çiyalə Çıraqova, Fərhad Mehdiyev, Aslan İsmayilov, Süleyman İsmayilov, Səyyad İsmayilov, Gülnar Məmmədəlizadə, Məhəmməd Mustafayev və Məziyyə Rəhimovadır. Onların bir çoxu həyatda olmasa belə adları həmişə xatirəmizdədir. Bu kiçik bir kəndin yetişdirdiyi dəyərli ziyalılarımızın nümayəndələridir. Ümumiyyətlə, Həsənxocalı kəndi Bolnisi bələdiyyəsinin kəndləri arasında təhsilə, elmə və mədəniyyətə verdiyi dəyərə görə həmişə fərqlənmişdir. Bu düşüncənin, ənənənin yaranması məhz ziyalılarımızla bağlıdır. Onların əsas prioritetləri təhsil, tərəqqi və inkişaf olmuşdur. Bunu bütün həyatlarını gənclərin maarifləndirilməsinə, təhsilinə həsr etmiş insanlarımızın əməyinin nəticəsi kimi qiymətləndirmək istəyirəm. Onların əsasını qoyduqları dəyərlər məktəbin bu gün də davam etdirdiyi yolun ana xəttidir. Pedaqoji fəaliyyətlərində ənənələrə söykənən, eyni zamanda öz yolu olan məktəbin kollektivi müasir təhsil standartlarına cavab verən iş prosesi nümayiş etdirir. Adlarını böyük hörmət və sevgi ilə çəkmək istədiyim müəllimlərimiz Elnarə Məmmədova, Aytəkin Bilalova, Alidə Məmmədəlizadə, Mustafa

Çıraqov, Mirvari Məmmədova, Həqiqət Məmmədova, Sevdə Satılmışova, Dilşad İsmayilova, Məda Bimişşvili, Rübəbə İsmayilova, Zenfira İsayeva, Səyalı Məmmədəlizadə, Pikriya Bakurtaşvili, Gülnarə Mustafayeva, Elmira Süleymanova, Fəxriyyə Məmmədova, Orxan Məmmədəlizadədir.

Məktəbin pedaqoji kollektivi gürcü və azərbaycanlı müəllimlərdən ibarətdir. Pedaqoji kollektiv hər iki xalqa məxsus milli və mənəvi dəyərlərimizin daşıyıcılarıdır. Hörmətli ziyalılarımız hər iki xalqa məxsus zəngin dəyərləri şagirdlərinə aşılamaqla bərabər, hər biri onların inkişafı və cəmiyyət üçün faydalı vətəndaş olması üçün öz imzalarını atırlar.

Məktəbin pedaqoji kollektivinə işlərində uğurlar arzulayıram və ümidvaram ki, onların hər biri gənclərimizin inkişafı istiqamətində, eləcə də milli özünəməxsusluğumuzun, zəngin dilimizin və milli dəyərlərimizin qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə çatdırılması üçün daha böyük töhfələr verəcəklər.

Leyla YUSİFOVA

Vətəndaş təhsili fənni üzrə müəllim

OXUMAĞA NİFRƏT YARADAN MÜƏLLİMLƏR

Təhsilə başladıqdan sonra müəllimlərimiz hər gün gördüyümüz "ikinci evimizin" "ikinci analardır". Bu sözləri, əlbəttə ki, hər kəs məktəb vaxtı eşitmişdir. Aşağı sınıflarda bu ifadəyə dərin fikir vermirdim, 13 yaşında da bu söz mənə yad gəlir, çünki bəzi müəllimlərimə mən anam kimi baxa bilmirəm.

İlk dərslər ailədən başlayır. Uşaqlar 6 yaşından sonra (bəzən də bağça yaşından) gününün yarısını "ikinci evində" keçirir. Burada uşaq həm xoşbəxt, həm bəd-bəxt.

Mən öz fikrimi yazmaq istəyirəm. Əlbəttə, fikrimdə səhv ola bilər.

Mənim bəzi müəllimlərə ana kimi baxa bilməməyimin səbəbi isə müəllimlərin münasibəti, şagirdlərlə rəftarlarıdır. Bir çox müəllimlər şagirdlərlə çox kobud rəftar edirlər. Məsələn, şagird dərsi bilmədikdə acılayırlar. Şagirdin niyə yazmadığını, oxumadığını soruşub başa salmaq əvəzinə danlayırlar. Müəllimin dediyi acı sözlər şagirdə ona qarşı nifrət yaradır. Beləcə, şagird o müəllimin fənnini oxumur və o müəllimə qulaq asmır. Hətta o müəllimə görə o fənnə də nifrət edir. İkinci ana deyə biləcəyimiz müəllim səbirli, anlayışlı olmalıdır. Bunlar olmasa

müəllimə biz necə ana deyək?

Bəzi müəllimlərin ayrı-seçkilik etdiyinə də şahid olmuşam. Hər müəllimin dərslərini oxuduğu üçün "sevimli şagirdi" olur. Bəziləri bu şagirdi digərlərinə nisbətən daha üstün tuturlar. Digərləri səs salanda, dərslərini bilməyəndə müəllim onlara hirsələnir, danlayır, "sevimli şagirdləri" bunu edəndə isə görməzdən gəlir.

Müəllimlərin bəziləri də yaxşı dərslər keçirirlər, şagirdə sadəcə kitabda yazılan cümləni danışdırırlar. Nümunələr göstərmək, başa salmaq, dərslə əlaqəli digər məlumatlar vermək yerinə sadəcə kitabda yazılanı deyirlər. Bu da şagirdə dərslərini qavramasına kömək etmir. Çox vaxt dərslər şagirdə maraqlı gəlmir və oxumur. Müəllim dərslərini maraqlı keçsə uşaqlar da onun dərslərini oxumağa çalışır. İnanın, uşaqlar müəllimə görə dərslərini, məktəbi sevir.

Bunlarla yanaşı, müəllimlər yaxınlıq hiss etdirəcək münasibətlər yaratmırlar. Əgər bir uşaq ilə müəllimin yaxın münasibəti varsa, bu o ikisi arasında ünsiyyət bağı yaradır. Məsələn, mənim anam kimya-biologiya müəllimidir. Mən bəzən anamın məktəbinə gedəndə şagirdlərinin anama olan yaxınlığına heyran qalıram. Gələcəkdə onun kimi şagirdləri tərəfindən sevilən yaxşı bir müəllim olmaq istəyirəm.

Mən təhsilimə Bakıda başladım. Sonra Gürcüstana gəldik. Artıq səkkizinci sinifdəyəm. Bu günə qədər çox müəllimlərim oldu. Hər kəsdən nə isə öyrəndim, sevdim, incidim. Əlbəttə, hamısının üzərində haqqı var. Axı anamızdan da inciyirik...

Bu günə qədər xeyli müəllimlərim olub. Bağçada, ibtidai sinifdə, kurslarda, fənn müəllimləri. Bütün bunlar arasında ən çox sevdiyim, unutmadığım isə Bakı 137 sayılı məktəbdə ibtidai sinif müəllimim Təranə müəllim olmuşdur. O çox mehriban, gülürüz müəllim idi, heç vaxt ayrı-seçkilik etməz, hamını öz övladı kimi sevdi. Mən həmişə onun üçün darıxıram...

Mən bir az çəkingən xasiyyətə sahibəm, müəllimlərin yuxarıda qeyd etdiyim rəftarına görə dərslərini danışmağa çəkinirəm, hətta bəzən istəmirəm. Belə müəllimlərin dərslərini sakit durduğum üçün mənim dərslər öyrənmədiyimi, heç nə bilmədiyimi düşünürlər. Biganə münasibətdən sonra nə qədər istəsəm də mənə o müəllimlərə yaxınlaşmaq alınmır, içimdən gəlmir.

Məncə, yaxşı oxumaq tək dərslə bitmir, hərtərəfli olmalıdır. Mən rəsm çəkməyi, fantastikaya aid kitablar oxumağı,

maraqlı, mənəvi videolar çəkməyi sevirəm. Təəssüf ki, uğurlu işlərim olsa da dəstək görmədim, əksinə, mənə tənə ediblər.

Gələcəkdə mən də müəllim olmaq istəyirəm. Bəzi müəllimləri görüb özümə söz verirəm ki, laqeyd müəllim olmayacağam. Uşaqların sevdiyi, hörmət bəslədiyi, dərsləri onlara əyləncəli keçən, sevdirdən bir müəllim olmaq istəyirəm. İstəyirəm anamın şagirdləri kimi mənim də şagirdlərim dərslərini maraqla gözləsinlər, məni sevsinlər, dost olsunlar.

Banu RAMİN

Marneuli rayonu Qacağan 1 saylı ictimai məktəbin 8-ci sinif şagirdi

KƏLAĞAYI SEVDASI: NAXIŞDAN BUTAYA

Böyük çoxluqlarda yaşamaq asan olduqca qədər, itib getmək qorxusu da labuddür desəm fikrimi qəribliyə salmayın. Yəqin yazımın sonunda mənimlə razılaşaçaqsınız. Gəlin indi də kəlağayı sevdasına gedən yolun əvvəlinə qayıdaq. Çoxluq içində azlığın qələbəsinin bədii isbatına başlayım.

1. "CAHAN NƏNƏNİN NAXIŞLI CORABLARI".

Qədim Bostanşəhər Rustavi adıyla bərpa olub SSRİ-də sənaye şəhəri kimi ətrafa səs salanda bu sədaya borçalılar qədər İncə Dərəsindən kəmərlilər də gəldilər. Beləcə yeni şəhərdə qaxaxlı tayfalar da məskunlaşdılar.

Rustaviyə qaynayıb-qarısan, sazı-sözü sevən Eldar kişinin ailəsində məsum baxışlı, al yan-aqlı, gül üzvlü, mələk donlu bir balaca qız da böyüyürdü. O, yay aylarını çox həvəslə gözləyirdi, axı yayı Kəmərliyə babası gilə gedəcəkdi, nənəsiylə bulaqdan su gətirəcəkdi, zurnalı toy, sözlü saz məclislərinə gedəcəkdi, sonra da aylarla o xatirələrlə yaşayıb yenə yayın gələcəyi günləri gözləyəcəkdi. Bu qızın adı Güllü idi. Rustavidə 7 sayılı məktəbdə ana dilində təhsil alırdı. O, kənddən qayıdanda o qədər xatirə dolu olurdu ki, danışmaq onu rahatlatmırdı. Bu beynəlmiləl şəhərdə özünü təqdim etmək istəyirdi. Bir gün nənəsi üçün yaman darıxdı, bütün günü onu xatırladı. Bilirdi ki, valideynləri işləyir, yalnız yayda gedə bilirlər. Bəs bu həsrəti necə söndürə bilər? Əlini qələmə atdı. İçindəki bütün həsrəti qələmin diliylə kağıza hopdurdu. O, yazırdı – qəlbində nənə sevgisi, xəyalında nənəsinin toxuduğu naxışlı corablar. Ürəyini boşaldıb nöqtəni qoydu və abunəsi olduğu "Azərbaycan pioneri" qəzetinə yolladı. Növbəti sayda dərc olunan "Cahan nənəmin naxışlı corabları" onun ilk yazısı idi. Gələcəyə gedən yola ilk addım idi – böyük çoxluğun içində azlığın addımı...

2. ƏDƏBİYYAT MÜƏLLİMİNİN ETİMA-DI.

Güllü dərslərindən əlavə bütün fəallıqlarda var idi. Mədəniyyət sarayında toxuculuq kursundan ədəbi-bədii dərnlərə qədər gedərdi. Hər gün səbirsizliklə Gürcüstan radiosunun 19:30-da efirə gedəcək proqramını gözləyirdi. Hər bazar səslənən "Arzular" musiqi verilişində adı çəkilər, məktubları oxunardı. Çoxlu kitablar oxuyardı. Hərdən yazıları çap olunsa da o, daim yazırdı. Güllü fərqli idi, bu fərqi ən yaxşı Azərbaycan dili müəllimi duya bilərdi. O, 35 illik müəllimlik fəaliyyətində heç kimə "əla" yazmamışdır, amma Güllüyə yazdı. Ürəklə yazdı. Güllü bəzi maddi,

sosial çətinliklər səbəbiylə elə evlərinə yaxın Politexnik Texnikumuna qəbul oldu. Ona böyük etimad bəsləyən müəlliminə ətrafı deyəndə ki, bəs ümid bəslədiyim şagirdin heç ədəbiyyatçı olmadı, deyibmiş ki, onun bildikləri elə ona universitetdir.

3. MƏTBƏƏDƏ İTRİLƏN 14 İL.

Artıq ailə qurmuşdu, hətta ana idi. İçində böyük bir atəş vardı. Ailə məsuliyyəti ilə o atəşi söndürürdü. Maddi dəstək üçün mətbəədə işə düzəldi. İşinin öhdəsindən gəlir, hətta "SosRustavi", "Samqori", "Gürcüstan" qəzetlərində ştatdankənar müxbir kimi yazılar verər, rus, gürcü dillərindən tərcümələr edər. Ona doğma, doğma olduğu qədər qərib şəhərdə özünü tapmaq istəsə də axtarışı mətbəədən uzaq gedə bilmirdi. Dörd övlad böyüdü. Ailəsinin qadını, uşaqlarının anası içindəki yatmış vulkanı hələ oymamırdı. Edə biləcəyi çox işləri görməzdən gəlirdi. Hələ ki tərcüməçi, redaktə və kiçik məqalələrlə həmin çoxluq içində az olaraq zirvələr ətəyində fırlanırdı.

4. AZLIQDAN ÇOXLUĞA DOĞRU.

İnsanın elə yaş dövrləri var ki, bəzən qocalıqla gənclik arasında körpü, bəzən də qocalığın uşaqlığı deyirlər. Gənclik enerjisini bütün varlığıyla balalarına həsr edən Güllü yenidən 17 yaşlı Güllüyə çevrildi, içindəki yatmış vulkan oyanmışdı. Artıq yetkin yaşda olan övladlarından və onu gözəl anlayan həyat yoldaşından rahat idi. Onlar Bakıya, oğlanlarının yaxınına köçdülər. Əvvəli darıxdırıcı olsa da bir gün Səadət Buta onu Aşıq Pəri Məclisinə dəvət etdi. Bu məclis Güllünün iç dünyasının məskəni idi. Səsinin ahəngi, çöhrəsinin nuru, şeiriyyətiylə 7 il Pəri qızlarından oldu. Yuxusunda gördüyü, ilk qələm işi olan Cahan nənəsinin corabının naxışlarını unutmadığı kimi, onun başına saldığı kəlağayını da heç unutmadı. Kəlağayının "UNESCO" tərəfindən Azərbaycanın qeyri-maddi irs siyahısına salınmasını sevinclə qarşıladı. Hətta ilk dəfə Aşıq Pəri Məclisində həmin günü Güllünün təklifi ilə qeyd etdilər.

5. İÇİNDƏKİ SƏSİN QƏLƏBƏSİ.

Güllü Mirvarid Dilbazını çox sevirdi. Onu Cahan nənəsinə oxşadardı. Azərbaycanın ilk "Şərəf" ordenli qadın xalq şairinin adına bir poeziya məclisi yaratmaq istədi. Böyük çətinliklərlə onu qeydiyyatdan keçirdi. Naxışlardan başlayan sevgiyə butalı kəlağayıya muzey yaratmaq istədi. İnadkar gənc qız havasıyla el-oba dolaşdı, kəlağayılar topladı. Səyyar muzey təşkil etdi. Bu artıq qələbə idi. İki ildir Mirvarid Dilbazi Poeziya Məclisi nəzdində Kəlağayı Muzeyini təqdim edir. 2024-cü il isə "SAZLI-SÖZLÜ KƏLAĞAYI GÜNLƏRİ"ni festival şəklində "KƏLAĞAYI YAŞIL DÜNYAYA TÖHVƏDİR" deyərək Şamaxıdan Lənkərana, Naxçıvandan Şuşaya, Tiflisdən Sank-Peterburqa yol alan kəlağayı festivalıyla səfərlər təşkil etdi. Bütün yollar 26 Noyabr – Milli Kəlağayı Günündə cəmləşmək üçün Bakıda kəşisəcəkdi. Bu kəşimənin müəllifi isə kəlağayını başına örtüb, sazı-sözü karvana qoşub ellər keçən Güllü Eldar Tomarlı idi.

6. NAXIŞDAN BUTAYA.

Bəli, azlıq çoxluq içində itmədi, tükənmədi. O, həyatda içindəki MƏNİ bəslədi, yetişdirdi, mükəmməl şəkildə kimsənin etmədiyi bir yeniliyə imza atdı. Bu gün qız-gəlinlər tək Novruzda yox, kəlağayı bayramında da kəlağayı duvağına büründülər. Uşaqlıqda sevdiyi Cahan nənənin naxışları butaya çevrildi.

Güllü xanım, Tbilisidə, Marneulidə, Rustavidə kəlağayı günlərində bizlərə yaşatdığınız Azərbaycan sevdası üçün sizə çox minnətdarıq. Sizin verdiyiniz kəlağayılar əsasında Marneulidə "Çay Evində" "Kəlağayı guşəsi" yaradıldı.

O gözəl çöhrəniz daim gülsün, dilinizdən şeir, məclisinizdən saz əskik olmasın!

Esmira ƏLƏKBƏRLİ

Marneuli rayonu Qaçaqan 2 saylı ictimai məktəbin kimya-biologiya müəllimi

AĞA MƏHƏMMƏD ŞAH QACARIN TİFLİS ŞƏHƏRİNƏ HÜCUMU

ALEKSANDRE ORBELIANI

Ön söz

Bir neçə şahid şəxslərdən Ağa Məhəmməd şah Qacarın Tiflisə hücumu barədə eşitmişəm. Belə ki, onlardan bu əhvalatları toplamışam və təsvir etmişəm, lakin çar İraklinin bəzi əleyhdarlarından tamamilə başqa şeylər eşitmişəm ki, onun düzgün və haqlı işlərinin üstünü örtmək və onun ləyaqətini yerlə-yeksan etmək istəyirdilər. Çar İraklinin digər bəzi əleyhdarlarından Ağa Məhəmməd şah Qacarın Tiflisə hücumu barədə duymuşam. Belə ki, onun əhvalatlarını tamamilə heç bir şeyə saymırdılar, onun barəsində pis danışmışdılar – guya heç bir şey idi. Boş dalaşdan başqa heç də müharibə olmamışdır: Çar İrakli öz gürcüləri ilə qaçıb getdi və Tiflis şəhərini namussuzlara xarabaya çevirdirdi. Ona inanırsınız ki, çar İrakli kimi kişinin nə qədər az qoşunu olsa da üstəlik öz paytaxının yörəsində Ağa Məhəmməd şah Qacardan çəkinə idi? Bax, budur, çar İraklinin onu alçaltmaq istəyən düşmənlərinin yalanları, lakin həqiqət gizlədilmir. İkincisi, bunu da deyirdilər: guya Krtsanisdə, bu bağlarla dolu o kiçik daracaq yerdə müharibə olub? Çox yaxşı olardı bu Krtsanisini və Tiflis şəhərini möhkəmləndirə idi, onda Ağa Məhəmməd şah Qacar heç nə edə bilməzdi, lakin çar İrakli öz planına uyğun olaraq Soğanlığın (Bu da doğrudur ki, əvvəllər həmin düzənliyi Krtsanisi adlandırırdılar və buna görə də Ağa Məhəmməd şah Qacar ilə çar İrakli müharibəsini Krtsanisi müharibəsi adlandırırdıq. Yoxsa da müharibə məhz elə orada, Soğanlığın başında, dar yolun girəcəyindəki düzənlikdə baş verib – Müəllif) başında, Kürün sahilində müharibəyə qalxdı. Arxada böyük düzənlikdə Ağa Məhəmməd şah Qacarın qoşunu doluşurdu ki, buraya da İmereti tavad-aznaurluğu iki günlük müharibəyə kəndli döyüşçüsündən əlavə, iki yüz nəfərdən artıq tavad-aznaur gəldi, yaralılar da yenə başqa idi, şübhəsiz ki, kartlilər... Burada təsvirdə daha aşkar, daha aydın şəkildə bütün o hadisələr göstərilir.

Tavad A. Vaxtanq oğlu Orbeliani.

1884-cü il, Tiflis şəhəri.

(davamı növbəti sayda)

Gürcü dilindən tərcümə edən:

Mirzə MƏMMƏDOĞLU

(əvvəli ötən sayda)

Gürcüstanda çar İrakliyə qarşı üç gizli dəstə var idi: ermənilərin Rusiya ilə əlaqəli Araçnurtun (ondan sonra Orkivater, Eçmiədzinin patriarxı), İoseb Arqutyanın olduğu ilk dəstəsi. Axı, onlar öz işlərini görürdülər və çar İraklinin (o narazı dəstə üçüncü dəstə olaraq xatırlanıb) ölümündə onun narazı dəstəsinin də əli var. Amma daha aydın olması üçün ilk öncə onu deməliyik ki, Rusiyada çar Vaxtanq və şahzadə Bakar (çar Vaxtanqın oğlu) öldəndən sonra Araçnurt İoseb Arqutyana Gürcüstanı məhv etmək üçün onların vəzifə əvəzləyicisi idi və o həmin bəzi ermənilərlə əsaslı şəkildə məhv etdi.

İkinci dəstə çar İrakli tərəfindən hər cür vəchlə mənsəb sahibi edilən tavad Qarsevan Çavçavadzenin idi ki, bu da gizli şəkildə Gürcüstanı Rusiyanın tabeliyinə çevirməyə çox çalışırdı.

Və üçüncü dəstə çar İraklidən narazı olan dəstə idi. Bu dəstə Gürcüstanı və İmeretini dolaşır, camaatı İrakliyə qarşı düşmən kəsdirirdi – bu Ksaninin eristaviləri. Başqalarının adlarını da yuxarıda çəkdi və sərdar tavad İvane Orbeliani də özünün əmisi uşaqları ilə bu işə qarışmışdı. Həmin ermənilərlə böyük birliyi vardı. Və bunlar – həmin ermənilər hər bir niyyətlərində onların hamısını aldadırdılar (Sərdar tavad David Orbeliani ölməmişdən öncə onun sağlığında heç nə etməyə cəsarət etmədilər. İvane onun oğlu idi və onlar qardaşı uşaqları idi. O öldəndən sonra həmin ermənilərin təhriki ilə öz çarları İrakliyə qarşı düşmənçilik etməyə başladılar).

Çar İrakli nə edə bilirdi, daha heç kimi cəzalandıra bilmədi, o, vətənə xəyanətə görə uşaqları Osmanlıya qaçan, oradan qoşun gətirərək çar İraklinin əleyhdarlarının “qaçaq, qaçaq” deyimini yaydıqları Kartlidəki kəndləri dağıtmağa başlayan eristaviləri cəzalandırırdı. Bəziləri Osmanlıya tərəf, bəziləri ləzgilərə tərəf və bəziləri də Qızılbaşlara tərəf danışmışdılar. Bu zaman çar İrakli öz oğlu Yulonu qoşun ilə Kartliyə doğru göndərdi və eyni zamanda dərənənin üst yanını “qaçaq, qaçaq” deyən Ksanini eristavilərini tam məğlub etdi, bununla da İrakliyə zidd olaraq “qaçaq, qaçaq” deyənləri bir az susdurdu. Lakin İrakli özünün əleyhdarları üzündən, bəli, gizli fəaliyyətlərinə görə, hər halda, belə gücdən məhrum olmuşdu, o, özünün son vaxtlarında daha heç nə edə bilmirdi. Öz ölkəsində bir o qədər nəşə edə bilmirdi. Gürcüstan üçün nəşə yaxşı iş görmək üçün bu qədər müharibələrdən başı açılmırdı.

Güclü coşan təlatümlü dənizdə çox gözəl bir

gəmi ki batır, məhz elə İraklinin durumu həmin gəmiyə bənzəyirdi. Lakin, hər halda, özünün Gürcüstanı uğrunda, özünün gürcüləri uğrunda mətanətlə mübarizə aparırdı.

Bu hadisələrdən sonra çar İrakliyə, yaxud ümumilikdə, onun ailəsinə və son vaxtlar Gürcüstanına yaxşı nə ola bilirdi? – Şübhəsiz ki, Gürcüstan heç cür özünü möhkəmləndirə bilməzdi, yıxılmalı idi. Amma bu qədər baş verən fəlakət nə İrakliyə, nə onun ailəsinə, nə də Gürcüstanına heç nə edə bilməzdi, əgər Tiflis şəhərinin bəzi erməniləri olmasa idilər. Belə ki, o İraklinin əleyhdarları – çar İraklinin ziyanına özü tamamilə od-alovun içində idi və onlar daha da qızışdırdılar və daha da gücləndirirdilər. Belə ki, hər bir müqavimət, yaxud şiddətləndirilmiş düşmənçilik Ağa Məhəmməd şah Qacarın gətirdiyi ermənilər tərəfindən idi. Gürcüstanı da onlar məhv etdilər. Budur həmin ermənilər: ilk fəaliyyət göstərən Araçnurt Arqutyana, onun qardaşı oğlu minbaşı Soloman, misgərbaşı İoseb Bebutaşvili, şəhərin məliki Darçiya Bebutaşvili, amilaxvar (ərəbcə əmir – başçı və axur – yem təknəsi, tövlə sözüdür). Mehtərlərin başçısı, Gürcüstanın birləşmiş mərkəzi dövlət aparatında hərbi idarə məmuru – amirpasaların köməkçisi, məşvərət səs hüququ ilə vəzirliyin üzvü – Tərcüməçi) İoseb Qorqanaşvili, divanbəyi Sulxan Tumanışvili, onun qardaşı Manuçar, Sulxanın oğlanları Şioş, İoseb və Avetik Şaqbataşvililər və sonra Artem Araratsi ki, bunun barəsində də aşağıda söhbət olacaq və onların tövsiyəsi ilə işləyən Gürcüstanın və gürcülərin ayağının altını eşən əl-buyluqçuları yenə çoxdurlar.

Şahzadə Teymuraz başqa bir yerdə yenə Ağa Məhəmməd şah Qacarın əhvalatını yazır. Orada başqa səbəblər vardır və nəyin səbəb olduğunu, Allah ömür versə, öz vaxtında təsvir edəcəyəm, başqa çoxlu şeylər barədə də, indi isə olmaz.

1850-ci il, Tiflis şəhəri

30 NOYABR
2024-CÜ İL
№ 20 (215)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

TBİLİSİDƏ AZƏRBAYCAN XALÇALARI SƏRGİLƏNİB

Tbilisidə M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Mədəniyyət Muzeyinin Rəsm Qalereyasında Azərbaycan xalçalarının sərgisi keçirilib.

Açılış mərasimində Azərbaycan və Qazaxıstanın Gürcüstandakı səfirliklərinin məsul əməkdaşları, Azərbaycan İş Adamları Birliyinin (AZEİB) idarə heyətinin sədri və üzvləri, Türkiyədən gəlmiş qonaqlar, Tbilisinin Krtsanisi bələdiyyəsinin rəsmiləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Muzeyin direktor müavini Leyla Əliyeva bildirib ki, Gürcüstan Mədəniyyət Nazirliyi "Azad layihələr" adlı müsabiqə elan edib və muzey də bu müsabiqədə "Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği" layihəsi ilə

iştirak edib. Sərgidə layihə çərçivəsində ərsəyə gəlmiş, eləcə də qədim Qarabağ və Borçalı xalçaçılıq nümunələri nümayiş etdirilib. Leyla Əliyeva sərginin təşkilinə göstərdiyi dəstəyə görə, Azərbaycan səfirliyinə minnətdarlıq edib.

Sonra Azərbaycan səfirliyinin əməkdaşı Ramiz Hacızadə Azərbaycanın xalçaçılıq sənətinin inkişaf tarixindən danışdı. Qeyd edib ki, sərgidə qədim Azərbaycan xalçalarının, xüsusən də Qarabağ və Şuşa xalçaçılıq nümunələrinin nümayiş etdirilməsi mədəniyyətimizin təbliğində mühüm rol oynayır.

Sonra muzeydəki xalçaçılıq kursunun tələbələri tərəfindən toxunmuş xalçanın kəsim mərasimi olub.

R.Hacızadə, L.Əliyeva, AZEİB-in idarə heyətinin sədri Nəriman Qurbanov, Qazaxıstan səfirinin müşaviri Zazira Mirzakassimova və başqaları xalça toxunma dəzgahında yeni xalçanın kəsimini həyata keçiriblər.

Daha sonra "Melitasi" gürcü rəqs ansamblının nümayəndələri maraqlı konsert proqramı ilə çıxış ediblər.

Azərbaycan musiqi sədaları altında davam edən sərgidə diqqəti çəkən əsərlərdən biri də 130 yaşlı olan Şuşa xalçası olub. Ziyarətçilər bu qədim sənət əsərini maraqla seyr ediblər.

AZƏRBAYCANIN DÖVLƏT İDARƏÇİLİK AKADEMİYASI İLƏ GÜRCÜSTANIN DÖVLƏT İDARƏÇİLİK MƏKTƏBİ ARASINDA MEMORANDUM İMZALANIB

Noyabrın 25-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası və Gürcüstanın Zurab Jvaniya adına Dövlət İdarəçilik Məktəbi arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb.

Memorandum çərçivəsində təhsil, tədqiqat sahəsində birgə əməkdaşlıq və təcrübə mübadiləsi həyata keçiriləcək. Bu məqsədlə tərəflər elmi sahədə mütəxəssislərin hazırlanması istiqamətində əlaqələri genişləndirəcək, birgə tədqiqat layihələri hazırlayacaq və əhəmiyyət kəsb edən mövzular üzrə forum, simpozium, konfrans və ekspert görüşləri keçirəcəklər.

Sənədi DİA-nın rektoru akademik Urxan Ələkbərov və Z.Jvaniya adına Dövlət İdarəçilik Məktəbinin direktoru Ketevan Jakeli imzalayıblar.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru çıxışında Azərbaycanda qazanılan uğurların təməlinə əsaslı Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi innovativ dövlət idarəçiliyi strategiyasının olduğunu xüsusi vurğulayıb. Akademik bildirib ki, Azərbaycanın hazırkı davamlı inklüziv inkişafı dövlət idarəçiliyi sahəsində aparılan ardıcıl uğurlu islahatların nəticəsidir.

Rektor Urxan Ələkbərov Azərbaycan ilə Gürcüstanın mehriban qonşuluq və dostluq, strateji tərəfdaşlıq münasibətlərini qeyd edərək, imzalanan sənədlə iki ali təhsil müəssisəsi arasında da əlaqələrin genişlənməsinə əminliyini ifadə edib.

Zurab Jvaniya adına Dövlət İdarəçilik Məktəbinin direktoru Ketevan Jakeli Azərbaycanın regionda dinamik tempə inkişaf etdiyini və hər dəfə ölkəyə səfər edən zaman bu inkişafın şahidi olduğunu bildirib. O qeyd edib ki, Azərbaycan Gürcüstan üçün vacib dövlətdir və ali təhsil müəssisələri arasında imzalanmış müvafiq sənəd təhsil sahəsində əlaqələrə töhfə verəcək.

MARNEULİDƏ "KƏLAĞAYI GUŞƏSİ" YARADILIB

Marneulidə Azərbaycan Kəlağayı Gününe həsr olunmuş tədbir keçirilib. Noyabrın 27-də "İnkişaf və Təhsil Mərkəzi" və Mirvarid Dilbazi Poeziya Məclisinin təşkilatçılığı ilə "Tea House"-da keçirilən tədbirdə mədəniyyət və incəsənət nümayəndələri, tələbələr və gənclər iştirak ediblər.

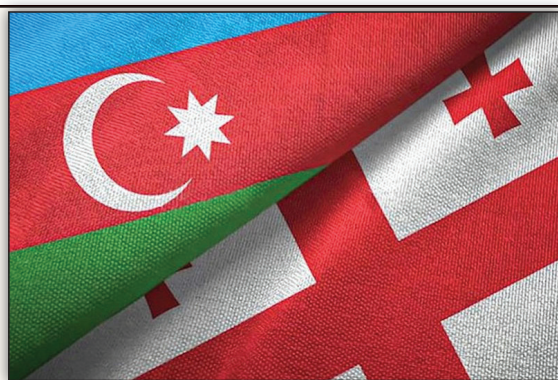
"İnkişaf və Təhsil Mərkəzi"nin rəhbəri Emin Əhmədov çıxış edərək, bu günün Azərbaycandan kənar qeyd edilməsinin incəsənətin və mədəniyyətimizin təbliğində böyük rol oynadığını deyib.

Bildirib ki, "Tea House"-da "Kəlağayı guşəsi" yaradılıb. Bu guşədə nümayiş etdirilən kəlağayılar Mərkəzin ziyarətçilərinə Azərbaycanda kəlağayı sənətinin, mədəniyyətinin tarixi barədə dolğun məlumat çatdırılmasında mühüm rol oynayacaq.

Sonra Mirvarid Dilbazi Poeziya Məclisinin Gürcüstan üzrə nümayəndəsi Nurlana Məmmədova, Savalan Osmanlı, Səməra Həsənova və Aminə Əhmədova çıxış edərək milli mədəni dəyərlərin qorunmasından, gələcək nəsillərə ötürülməsinin vacibliyindən danışdı, Azərbaycan kəlağayısının növləri və qədim tarixi haqqında geniş məlumat veriblər.

Qeyd edək ki, "Kəlağayı guşəsi"ndə kəlağayı sənətinə həsr olunmuş kitablar, 50 ədəd qədim və müasir kəlağayı nümayiş etdirilib.

GÜRCÜSTANIN AZƏRBAYCANLA TİCARƏT DÖVRİYYƏSİ 1 MİLYARD ABŞ DOLLARINI ÖTÜB

Bu ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycan və Gürcüstan arasında ticarət dövriyyəsinin dəyəri 1 milyard 069,446 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Bu barədə Gürcüstanın Milli Statistika Xidməti məlumat yayıb.

Məlumatla görə, bu, 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 13 % azdır.

Gürcüstanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsində Azərbaycanın payı 5,6 % təşkil edib.

Hesabat dövründə Gürcüstanın Azərbaycana ixrac etdiyi məhsulların dəyəri 1 il əvvələ nisbətən 14,4 % azalaraq 610,992 milyon ABŞ dolları (ümumi ixracın 11,2 %-i), Gürcüstanın Azərbaycandan idxal etdiyi məhsulların dəyəri isə 11,2 % azalaraq 458,454 milyon ABŞ dolları (ümumi idxalın 3,4 %-i) olub.

Yanvar-oktyabr aylarında Gürcüstanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsinin dəyəri illik müqayisədə 5,5 % artaraq 19 milyard 025,291 milyon ABŞ dollarına çatıb. O cümlədən, ixracın dəyəri 7,4 % artaraq 5 milyard 468,413 milyon ABŞ dolları, idxalın dəyəri isə 4,8 % artaraq 13 milyard 556,877 milyon ABŞ dolları olub.

Təsisçi:
"Gürcüstan Gənclərinə Yardım
və Maarifləndirmə Təşkilatı"

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Rustavi şəh., Şartava küç. 12 b.
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
İMEYL: yeni yol qəzeti@gmail.com

Yazılar yalnız elektron variantda qəbul edilir və onlara rəy verilmir. Müəlliflə redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.